

Folkert de Jong, *Seht der Mensch; The Shooting Lesson*, foto Astrid Tanis

Out of Office Bedrijfscollecties in Singer Laren

Nederlandse bedrijfscollecties bezitten ongeveer een kwart miljoen kunstvoorwerpen. Singer Laren stelde haar ruimte beschikbaar voor een selectie van deze werken. Dit resulteert in de boeiende tentoonstelling *Out of Office*. In dit charmante museum complementeren strakke moderne museumzalen de huiselijke historische ruimtes waar de verzamelaar William Singer (1868-1943) vroeger woonde. Singer was de zoon van een vermogende staalmagnaat en erfde een aanzienlijke som geld waar hij een mooie kunstcollectie mee opbouwde. Na zijn dood bleef zijn woning als museum functioneren en later werden er modernere zalen aangebouwd.

Door Astrid Tanis

De Vereniging Bedrijfscollecties Nederland (VBCN) telt vijftig leden en dertig ervan leverden een bijdrage aan deze tentoonstelling. Ik bezocht zelden een dusdanig druk bevolkte opening in een middelgroot museum in Nederland. De drankjes en hapjes in de foyer werken als een magneet op de bezoekers. Om bij de kunstwerken te komen moet ik me werkelijk door de mensenmassa waden die in de foyer blijft hangen. Ik kan de kunstwerken ongestoord bekijken en ben onder de indruk van het verzamellef dat de Nederlandse bedrijven bezitten. Grote kwetsbare

installaties staan naast imposante schilderijen. Het lichtobject *Ratio* van Jan van Munster behoort tot de collectie van de Enexis Groep. De dunne blauwe gekronkelde neonbuis ziet er breekbaar uit en vervoer lijkt een behoorlijk risico. De collectioneers gaan niet voor veiligheid maar voor het opbouwen van een museumwaardige collectie.

Vervreemding

Al in de eerste zaal wordt ik geraakt door een enorm werk van Folkert de Jong uit 2007 met de titel *Seht der Mensch; The Shooting Lesson*, het materiaal styrofoam en gekleurd polyurethaan foam is kwetsbaar en de enorme afmeting van 320 x 650 x 590 cm draagt niet bij aan de duurzaamheid. Toch heeft dit de Rabobank er niet van weerhouden het werk aan haar kunstcollectie toe te voegen. Een gewaagde aankoop. Bijna ieder bedrijf heeft wel een kunst-professional in dienst die goed op de hoogte is van het hedendaagse kunstklimaat. Zij kunnen inschatten wat van waarde is en ook de waarschijnlijkheid dat het haar waarde behoudt. De Jong is geen rijzende ster meer, maar inmiddels een gevestigd kunstenaar. Wat mij betreft is dit ook nog eens een van zijn betere werken. Op omgevallen boomstammen geven clowneske figuren schietles aan kinderen. Ik weet niet wat de kunstenaar ermee bedoelt en dat doet er ook eigenlijk niet toe.

Het gaat erom wat het met mij doet en met andere toeschouwers. Mij raakt de drievoudige absurditeit, de eerste is het kleurgebruik, de bruine boomstammen en de mosgroene figuren geven de illusie van een natuurtafereel. Het tweede is de handeling van het leren schieten dat duidelijk een cultureel aangeleerde activiteit is die in verbinding staat met de menselijke behoefte om te domineren, om te overheersen. Het derde element is de clowneske outfit van de figuren die suggereren dat dit alles een grote grap is. De drie elementen kloppen niet met elkaar; er ontstaat geen consistent verhaal en juist in de inconsistentie ontstaat de ruimte voor kunst en voor verbeelding. Geslaagde kunst heeft altijd een aspect van vervreemding. Ook de Aegon Art Collection bezit een Folkert de Jong maar deze is een stuk handzamer. *The Practice 'Take 3'*, 2008 verbeeldt een danseres opgebouwd uit dezelfde eigentijdse isolatiematerialen. Tegelijkertijd moet ik denken aan de ballerina's van Degas. Museum Boijmans Van Beuningen heeft een hele mooie. Zal De Jong het werk van Degas in gedachte hebben gehad toen hij deze ballerina maakte? Kunst is altijd ingebed in een geschiedenis en zowel de maker als de kijker komt nooit helemaal los van historische beïnvloeding. Zelfs al proberen we nog zo autonoom en origineel te zijn, alles wat we doen, maken en zien, zoekt verbinding met wat we al wisten.

Guilty Pleasure

Dat zie je ook in het werk van Guido Geelen *Laocoön* dat een onderdeel is van de Collectie Percentageregeling Rijksoverheid. Het materiaal: brons, bladgoud, vuilniszakken en wegwerpbekertje en het hoge naar de hemel rijzende formaat 256 x 132 x 130 cm geeft het werk een barokke overdadige uitstraling die aan kerkkunst doet denken en ook aan kitsch. Kitsch was lange tijd 'not done' in de kunstwereld tot Jeff Koons met bravoure overdadige beelden de kunstwereld in slingerde. Vanaf die tijd zie je dat vaker. Geelen lijkt niet op Koons en heeft een heel eigen, zeer herkenbare beeldtaal, en ik hou ervan. Bij Koons ontdekte ik dat kitsch min of meer mijn 'Guilty Pleasure' is. Het werk van Geelen spreekt mij hierop aan en ik moet erom glimlachen. Zowel De Jong en Geelen steken een beetje de draak met de klassieke kunstwaarde die behalve door artistieke kwaliteit ook door duurzame materialen bepaald werd.

Wat me naast het lef binnen de collecties opvalt is een voorliefde voor kunst uit Nederland. We zijn een klein land maar hebben best heel veel goede kunstenaars. Tom Claassen is er daar één van en in ons land staan diverse monumentale werken van hem in de openbare ruimte. Doorgaans herken ik zijn werken meteen maar de rubberen tafel, *Zonder titel* lijkt bijna niet in zijn oeuvre te passen. Ik zie een houten tafel met daarop een flexibele tafel van natuurrubber die eroverheen hangt. Naast natuurrubber zijn als materialen ook nog schuim en zeven vliegen toegevoegd. Ondanks dat het heel anders is dan de dierfiguren die hij doorgaans maakt, spreekt dit werk me aan. Ook hier is het de kwetsbaarheid en vergankelijkheid die hoort bij eigentijdse kunst, dat me bevalt. Maar ook de absurde materiaalkeuze, waarom zeven vliegen? De catalogus geeft hier geen uitsluitsel over en ook Google levert niets op. Misschien zaten de vliegen toevallig op tafel toen hij besloot hier een gietvorm van te maken, of

Tom Claassen, *Zonder titel*, foto Astrid Tanis

kwamen zij op schuim af. Ik laat dit mysterie hangen, kunst mag mysterieus zijn.

Ouder

Sommige werken op de tentoonstelling zijn al wat ouder. Dat zijn waarschijnlijk eerdere aankopen. Ik zie werk van Shinkichi Tajiri die in 2009 overleed, je herkent zijn vormtaal van verre en wat er ooit vervreemdend aan was, is nu een feest van herkenning. Hetzelfde gevoel geeft *Birds* van Carel Visser uit 1954 of het werk *Synthetic Structure* van Joost Baljeu uit de jaren zestig. Ad Dekkers verveelt nooit, ook al is het werk al velen malen beschreven en gedetineerd in het kunsthistorisch discours. In mijn huis hangt een CJ Vanderheyden en de serie werken die ik hier van hem zie, bevestigen dat zijn werk meer is dan alleen historie. Nog steeds geven zijn werken mij keer op keer het verrassingsgevoel dat bij een eerste ontdekking hoort.

Opening

Dat ik deze tentoonstelling in alle rust kan bekijken, lijkt bijna een wonder als je het bezoekersaantal op de opening bekijkt. Echter, zo gaat het vaak, bewoners van de kunstwereld lijken in eerste instantie vaak meer in elkaar geïnteresseerd dan in de kunstwerken. Misschien hebben ze gelijk; kunstwerken lopen niet weg, netwerkkansen wel. De opkomst bij deze opening is te groot voor de beschikbare theaterzaal waar vierhonderd mensen in kunnen. Dus vindt de openingshandeling twee keer plaats. Zelf was ik in de tweede shift ingedeeld, zodat ik in alle rust vooraf de kunst heb kunnen bekijken, Na mijn bezoek aan de tentoonstellingszalen zie ik dat in de foyer de eerste lichting de tweede ontmoet. Het kost mij moeite om mij door de massa naar de theaterzaal te begeven. Binnen 'kunstland' kennen veel mensen elkaar. Kunstenaars, tentoonstellingsmakers, collectioneers

Margriet van Breevoort, *Homunculus Loxodontus*, foto Astrid Tanis

en de pers herkennen elkaar en netwerken er lustig op los. Ik hou mij bij voorkeur op de vlakke en kijk er van een afstandje naar.

Het officiële gedeelte, de openingshandeling, is de moeite waard dit keer, verzekert iemand mij. Dat klopt, de bekende Belgische curator/presentator/kunstenaar Lucas de Man mag ons entertainen. Hij doet dit op een provocerende manier aan de hand van door hem en zijn team gemaakte videopnames bij de bedrijven die de collectie in bezit hebben. Op de videos interviewt hij werkgevers, werknemers en de kunstprofessionals. Het is leuk om te horen wat kunst met mensen doet. Dat is zo individueel, kunstwerken komen bij een ieder op een specifieke manier binnen en soms ook niet; en dat is goed. Een goed kunstwerk heeft vele gezichten en is niet door één waarnemer te vangen.

Na de officiële opening zie ik op een bankje in de hal nog een grappig beeld. De *Homunculus Loxodontus* van Margriet van Breevoort zit gezapig te wachten en kijkt met glanzende zwarte ogen naar de pratende en voorbij trekkende menigte, alsof het zeggen wil "rustig aan; maak je niet zo druk". Maar de menigte heeft hoofdzakelijk oog voor elkaar. Ik heb genoeg gezien en wil in eerste instantie naar huis. Mijn metgezel is inmiddels verwickeld in een gesprek met een kunstcollega en houdt een vol glas wijn in de hand. Ik weet dit gaat nog wel even duren. Ik trek mij terug in de huiselijke zalen van mijnheer Singer. In een diepe leunstoel zet ik mij naast een brandende open haard en overdenk de tentoonstelling. Het is hier heerlijk rustig en een jazzbandje speelt hier voor een heel klein publiek en ik denk: "dit is niet verkeerd; bof ik even dat ik niet van netwerken houdt".

Out of Office, Kunstschatten uit bedrijven, Singer Laren, 11 december 2018 t/m 7 april 2019, www.singerlaren.nl